

III. Часи окупації (40-50 роки)

В 1940 році з приходом “перших совітів” згідно з прийнятою постановою РНК УРСР від 04.03.1940 р. всі школи були реорганізовані. Наша школа з 01.09.1940 р. стала семирічною. Встановлювалося безплатне навчання рідною мовою, запроваджені перехідні навчальні плани, замість польської мови вводиться російська. Почалася русифікація системи освіти (команди на уроках фізичного виховання подавали російською, використовували на виховних заходах твори на російській мові, тощо) та обов’язкове атеїстичне виховання, дітям. Введено “згори” п’ятибальну систему оцінювання, правила поведінки та тривалість уроку. Створюються різні, комуністичні за ідеологією, учнівські організації. Учням забороняється відвідувати Божий храм, тих хто все таки ходив до церкви, карали або батьки мали неприємності.

Знімок 1942 року: учні 2 та 3 класу (1932 і 1933 років народження) зі своєю вчителькою Фелицькою Станіславою Дмитрівною, донькою священника з м.Снятин.

На фотографію дітей до Снятина везли на фірах двоє батьків.

В липні 1941 року в село прийшли німці. В цей час в Красноставцях активно діяла Організація Українських Націоналістів (ОУН). На адміністративних будинках вивішено синьо-жовті прапори та оголошено Акт про відновлення Української Самостійної Держави від 30.06.1941 р. Та окупанти жорстоко розправилися з українськими націоналістами, проведено обшуки. Члени ОУН перейшли в підпілля. Але, як там не було німецька влада дозволила проводити навчання рідною мовою, практично за радянськими програмами. Школи отримали статус державних. В селі діяла початкова школа (4 класи), офіційна назва - ТРИКЛЯСОВА ПРИЛЮДНА НАРОДНА

ШКОЛА З УКРАЇНСЬКОЮ МООВОЮ НАВЧАННЯ. За спогадами, діти навчалися і в панській садибі, де виділено кілька кімнат для навчання.

Bewertungsstufen Оцінки	für Betragen: поведення:	sehr gut дуже добре	gut добре	entsprechend відповідне	nicht entsprechend невідповідне
	für Leistungen: успіху в науці:	sehr gut дуже добре	gut добре	genügend достаточо	nicht genügend недостаточо

ШКАЛА ОЦІНОК ЗА НІМЕЦЬКОЇ ВЛАДИ

GENERAL GOVERNEMENT

Mri KLASSISCHE ÖFFENTLICHE VOLKSSCHULE MIT UKRAINISCHER UNTERRICHTSSPRACHE
Mri КЛАСОВА ПРИЛЮДНА НАРОДНА ШКОЛА З УКРАЇНСЬКОЮ МООВОЮ НАВЧАННЯ

in *Krasnostawri* Kreis *Holomea*
 в *Krasnoslawyax* Округа *Холомия*

Nr. *13* Schuljahr 1942/43
 Ч. *13* Шк. рік

Schulzeugnis — Шкільне свідоцтво

Krihimitzkyj Michael
Кригиніцький Михайло

geboren den *22 November* 1932 in *Krasnostawri*, Kreis *Holomea*,
 народж. дня *22 листопада* 1932 в *Краснослав'ї*, округа *Холомия*,
 gr-kath Religion, besuchte die *dritte* Klasse und erhielt für das Schuljahr 1942/43
 гр-кат релігії, учен *третьої* класи, одержав (-ла) за шкільний рік 1942/43
 nachstehendes Zeugnis:
 ось таке свідоцтво:

Betragen	<i>gut</i>	Поведення	<i>добре</i>
Religion	<i>sehr gut</i>	Релігія	<i>дуже добре</i>
Deutsche Sprache	<i>gut</i>	Німецька мова	<i>добре</i>
Ukrainische Sprache	<i>sehr gut</i>	Українська мова	<i>дуже добре</i>
Heimatkunde	~~_____~~	Наука про рідний край	~~_____~~
Geschichte	~~_____~~	Історія	~~_____~~
Erdkunde	~~_____~~	Географія	~~_____~~
Naturkunde	<i>sehr gut</i>	Природа	<i>дуже добре</i>
Rechnen u. Raumlehre	<i>sehr gut</i>	Рахунки й геометрія	<i>дуже добре</i>
Zeichnen	<i>gut</i>	Рисунки	<i>добре</i>
Werkunterricht	<i>gut</i>	Практичні заняття	<i>добре</i>
Gesang	<i>gut</i>	Спів	<i>добре</i>
Leibesübungen	<i>gut</i>	Руханка	<i>добре</i>
Weibliche Handarbeit	~~_____~~	Жіночі роботи	~~_____~~

Versäumte Schultage *42*, davon *12* Tage unentschuldigt.
 Кількість пропущених шкільних днів *42*, з того *12* днів невиправданих.

Allgemeiner Fortgang *gut* Загальний успіх *добрий*

Auf Grund dieses Zeugnisses wird der Schüler — die Schülerin — in die *nexte* Klasse versetzt.
 На основі цього свідоцтва учен *переходить до третьої* класи.

Bemerkungen — Завваги: _____

Krasnostawri, den *3 Juli* 1943 *Krasnoslawyax*, дня *3 липня* 1943

Fel'dtke Sp — *Гришук А*
 Klassenlehrer — Опікун класи

Schullegel
 Пер. школа

Witkowski Johann
 Schulleiter — Управитель школи

546

СВІДОЦТВО ПРО ОСВІТУ ЗА НІМЦІВ

З приходом “других совітів” в 1944 році у вересні до першого класу пішли діти різних років народження – “переростки”. Велика кількість дорослих хлопців та чоловіків пішли в підпілля для продовження боротьби за Українську державу. У післявоєнні роки почалася колективізація, багато односельчан загинуло в боротьбі з окупантами, або було виселено з села в Сибір, Казахстан, Далекий Схід, Колиму, а з ними і їхні діти. Велика кількість пізніших випускників нашої школи народилися в тих далеких краях. Люди жили дуже бідно, школа не була забезпечена підручниками, унаочненням, не було зошитів. Учні, як і за Австрії та Польщі ходили до школи босі, а взимку у саморобному взутті-дерев’янках, та в домотканому одязі. Матеріально-побутове становище педагогічних працівників було важким. Більшість вчителів були не місцеві, тому жили на квартирах селян. У зв’язку із збільшенням кількості класів, приміщення “старої школи”, яке налічувало 5 класних кімнат, не могло вмістити необхідну кількість учнів. Для навчальних кабінетів та шкільної майстерні (тепер гараж на господарстві Процика Ярослава) використовувалися хати сімей, що були виселені радянською владою в далекі та суворі краї Московії. Це такі господарства, як Процик Євдокії, Процика Ярослава та Мандяка Івана. В різні роки там розміщувалися пошта і сільська рада. Після відкриття нової школи в хаті Я. Процика працював дитячий садочок.

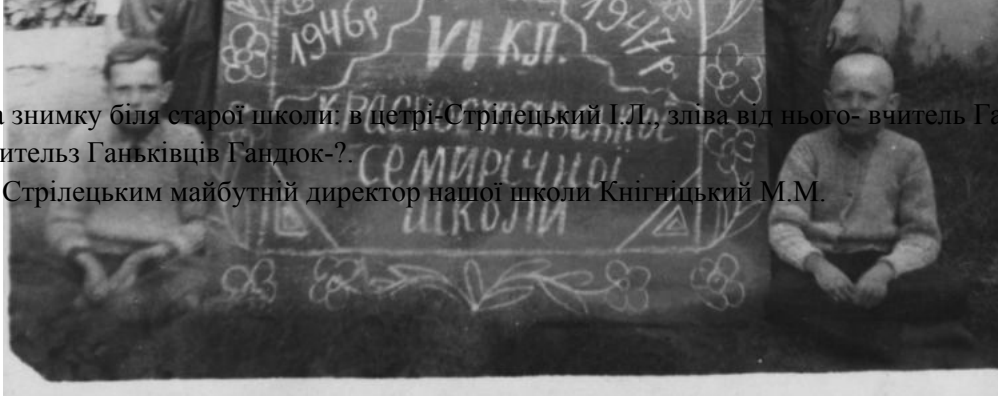

У повоєнні буремні роки багато вчителів краю активно співпрацювали з підпіллям ОУН і УПА, чим могли допомагали нашому народові у боротьбу з загарбниками. Серед арештованих та засуджених вчителів Снятинщини є вчителі Красноставської школи: Олена Загарук та відомий громадський діяч і публіцист з Снятина-Володимир Северин. Серед героїв його документальних творів є багато жителів нашого села. На фото Володимир Северин (1927-1997)- український поет, письменник-документаліст, репресований радянською владою. Автор документальних творів “Ім дзвони не грали” (1993), “У бій за волю” (1995), “Незагоєні рани” (1997). В кінці 40-х років вчителював та жив в Красноставцях, допомагав повстанцям.

В боротьбі за Українську Державу не стояли осторонь і учні нашої школи. Вони чим могли допомагали нашим хлопцям, зокрема: з харчуванням (носили в криївки їжу), передавали “штафети”- повідомлення, а також повідомляли про приїзд в село “червонопогонників”. Це не могло пройти повз пильне око спецслужб та каральних органів.

На знімку біля старої школи: в центрі-Стрілецький І.Л., зліва від нього- вчитель Гафійчук В.Д., справа – вчительз Ганьківців Гандюк-?. за Стрілецьким майбутній директор нашої школи Книгніцький М.М.

Після Івана Лук'яновича, який через переслідування радянською владою змушений був перейти на роботу в село Белелуя (де помер і похований), директором школи була призначена Білінська - родом з Львівщини, що раніше працювала в нас вчителькою. А після неї директорами працювали: вчителька з Київщини Світлана Гуляй, мала двох доньок (вчилися в нашій школі), Пшеничний – колишній льотчик. На війні мав контузію, розмовляв, як і по-українськи так і на російській мові, зі Східної України. Гукасов (особа кавказької національності, хвалився, що виріс з Берією), який вороже ставився до боротьби нашого народу за національне визволення та побудову власної держави. Ці два керівники дбали більше про комуністичне виховання дітей, ніж про їхнє навчання.

На знімку(1956 р.): зліва направо, стоять – вчителька поч. кл. з Устя, Линник (Марковська) Марія Мусіївна – вч. математики, Юрійчук (Дрічик) Василина Вас.-вч. поч. кл., Процик Василь Андр.-вч. нім. мови, Процик

Катерина Мик.-вч.поч. кл., Гафійчук Галина Іван.-вч. ручної праці, Гуль Ольга Терентіївна-вч. географії, сидять – Шульга(Юрійчук) Надія Зос. – вч. рос. мови, Дутчак – інспектор райвно, Гафійчук Василь Дмитр. – директор, вч. укр., мови, Дідух Катерина Андр. – вч. поч.. кл., Виноградник Теофіл Іл. – вч. фіз.. виховання, історії.

З 1 вересня 1959 року школа стала восьмирічною. Офіційна назва - Красноставська восьмирічна школа . З організацією в селі колгоспу (колективізації, яка відбувалася примусово з застосуванням репресій та фізичного примусу) учні та працівники школи допомагали колгоспникам на сільськогосподарських роботах. Зокрема, збирали урожай (картоплю, буряки, овочі, фрукти та ін.), прополювали зернові культури, сапали на полях, під час канікул працювали на жнивних, тваринницькій фермі та зерновому току. Пізніше в радгоспі при збиранні та сортуванні цибульок тюльпанів. Це було суттєвою допомогою для сімейного бюджету. Колгосп, а пізніше радгосп взяли шефство над школою та допомагали їй матеріалами, при організації екскурсійних поїздок, при різних святкових заходах (подарунки на Новий рік, тощо).

Урочиста лінійка в старій школі

Шкільний хор (учні 5, 6, 7 кл.), керівник – Павлик Є.М., 1960 р.

На

фото (поч. 60-х років): сидять вчителі, зліва направо – Романюк Павло Мик. – вч. історії, Шульга Н.З., Проданюк

(Антонюк) Васи́лина Миколаївна.-вч. укр. мови та літ., кл. керівник, Дідух Микола Матвійович – директор,
вч. нім. мови.